

stærke Udtryk som, at jeg jo maatte være affindig, hvis jeg stillede mig til Valg uden at ville opfylde de Forpligtelser, der paahvile den valgte Kandidat. Det undrer mig derfor noget, at den høitærede Formand har villet tage Hensyn til uforstærkede Ytringer af mig, og jeg kan ikke tro Andet end, at den Opsættelse, den høitærede Formand har tilladt sig, beror paa saadanne Ytringer. Det undrer mig, at han ikke har taget Hensyn ogsaa til den nævnte Ytring, som Bladene tillige have refereret; thi det er dog ikke saa særdeles mærkværdigt, at jeg har handlet saaledes, som jeg netop sagde, at jeg vilde handle. Det er ialtfald en Fremgangsmaade, som jeg agter at anvende ogsaa i mit øvrige Liv. Dvæ paa Langeland var strax det religiøse Spørgsmaal draget frem; det var ikke mig, men min ærede Modkandidat og det ærede Medlem fra Odense Amts 2den Valgkreds, som hurtigst mulig traadte frem dermed, og hurtigst muligt fateriserede mig gennem alle Valgmøder. Hvis en Fremmed havde været tilstede, kunde han umulig have troet, at det dreiede sig om Valg til en politisk Forsamling; han maatte tro, der var Tale om at vælge mig til en Synode, saaledes forbyhede vi os i religiøse Spørgsmaal. Mine Modstandere havde en ganske særegen Taktik, og den bestod deri, at de udtrammede et helt Arsenal af Ord, saaledes som Fritænker, Atheist og Gudsfornegeter, som man saa vilde have skulde kæbe ved mig som en Etikette, et Skilt, jeg ikke senere kunde blive af med. Det hjalp ikke, at jeg protesterede og sagde, at man skulde forklare, hvad man mente med disse Ord, inden jeg vilde acceptere dem, man forklarede Intet, men skreg kun desto høiere. Jeg hævdede paa det Bestemteste, at jeg ikke anerkjendte disse Ords Anvendelse paa mig og mindst af alt i den Betydning, som jeg formodede, at mine Modstandere vilde have lagt deri. Man har kaldt mig en Fritænker. Ja, hvis man ved Fritænker ikke forstaar Andet end et sandhedssøgende Menneffe, et Menneffe, som tror, at Sandheden ligger forud for vor Udvikling som Maal for Mennefskaanden, og ikke tror, at den ligger bagved, forskienet i sine Dogmer, saa er jeg Fritænker, ligesom adskillige Andre ere det her i Landet. Hvis man ved Gudsfornegeter ikke forstaar Andet end et Menneffe, som ikke er en Tilhænger enten af den jødiske eller christne Religion, saa er jeg Gudsfornegeter, men saa ere vi ogsaa adskillige Gudsfornegetere hertillands. Men Sagen er den, at man forstaar noget helt Andet ved disse Ord. Man betegner ved disse Ord: Fritænker og Gudsfornegeter, saaledes som disse Ord forekomme mellem Mand og Mand, et Menneffe, som lever i den krasseste Materialisme, ikke har noget idealt Syn paa Tilværelsen, og som — og det er Hovedpunktet — ikke anerkjender nogen Moral. En Fritænker, en Gudsfornegeter skal

være et moralsk fordøvet Menneffe (Modsigelse). Jeg har nu stadig mødt denne Opfattelse, men hvis det høie Thing ikke deler den, er det mig meget kjært, men det er vist, at det er saaledes, man tager det: en Gudsfornegeter skal være det Samme som et moralsk fordøvet Menneffe, som ikke tror paa Andet end, hvad han kan tage og føle paa — man kjender jo hele Ranssen. Det er nu oprigtig talt kun megen liden Respekt, man her viser for Filosofien. Der gives dog en filosofisk Videnskab, som doceres ved Universitetet her i Byen, og jeg kan forsikre, at den meget sjelden har været aabenbaringsklærende eller christelig. Men ialtfald, jeg accepterer ikke disse Ord; jeg vil ikke lægge paa min Nakke det Nag, som mine Modstandere have Lyst til at lægge derpaa. Som sagt, saaledes var nu Taktiken, og stod principielt paa det Standpunkt, at jeg ikke anerkjendte for Rogensomhelst en Ret til at spørge mig om min Trosbekjendelse i Anledning af det Valg, jeg stillede mig til, men mente at Grundlovens § 79 blandt Andet betød, at Trosbekjendelsen ikke betød Noget overfor et politisk Valg, men hvis Trosbekjendelsen samtidig skal fornene en Mand Adgang til at aflægge den i Grundloven foreskrevne Ed, synes jeg, at § 79 ingenomhelst Betydning har. Da jeg bestandig fik det religiøse Spørgsmaal frem, hævdede jeg, at mit Gudsforhold var mig ganske klart, men at jeg intetsomhelst Regnskab skyldte derfor. Nu kunde maaste dette ene Ord misforstaas af mine Vælgere, det kunde opfattes saaledes, at jeg f. Ex. dermed vilde sige, at jeg var troende Jøde, og derfor, paa selve Valgdagen, hvor alle Vælgere vare forsamlede, hvor jeg altsaa ganske frivillig kunde udtrykke mig — det er sagt, at jeg var tvungen dertil, men det er ikke Tilfældet, jeg kunde ubmærket godt have tiet, men for at undgaa enhver Misforstaaelse, yttrede jeg mig saaledes: „Jeg vedkjender mig aabent, at jeg hverken tror paa Jødernes eller paa de Christnes Gud, men jeg hævder, at mit Gudsforhold er mig lige saa klart og helligt, som enhver af de Tilstedeværendes er for ham, og jeg fordrer samme Respekt for mine religiøse Anskuelser, som jeg er villig til at yde Andres.“ Det var mine Ord, og jeg valgte den klareste, for de mest Uoplyste forstaaelige Form, for at man ikke skulde sige, at jeg vilde tilsløre mine Tanker ved filosofiske Lemmer. Saa stete det Mærkelige, at et Telegrafbureau, fuldkommen istand til at hjelpe Spire fra Vestre, telegrafe-rede Landet rundt en enkelt løstrevet Sætning af helz denne Udtalelse, den blev saa præsenteret i alle Aviser for Læserne, og man kunde se en Mængde forarbejde og opløjtede Udtalelser om, hvilket Menneffe jeg dog maatte være for at kunne yttre mig saaledes. Oprigtig talt, det forbausede mig dengang; thi at jeg ikke var Christen, troede jeg dog ærlig talt, at man vidste; jeg formodede, at det var bekjendt